

ANDRÁSSY, I. 1976 — Evolution as a basis for the systematization of nematodes — Akadémiai Kiadó, Budapest, ss. 288.

I. Andrásy, profesor Uniwersytetu w Budapeszcie, jest jednym z największych autorytetów w dziedzinie taksonomii nicieni. Jego najnowsza książka, wydana w języku angielskim, jest próbą stworzenia nowego systemu klasyfikacji nicieni — na podstawie filogenezy. Próbę taką na pewno należy uznać za bardzo pożądaną, choćby ze względu na trudności, jakie napotykają badacze wnikający w taksonomię tej grupy. Nicienie są grupą zwierząt, które pod względem liczby gatunków zajmują w świecie trzecią pozycję (po *Arthropoda* i *Mollusca*), zaś obfitością w środowisku prześcigają wszelkie inne *Metazoa*. Jednocześnie brak jest ciągle uporządkowanej, jednolitej systematyki, a w konsekwencji dobrych kluczy.

W rozdziale I, rozpoczynającym książkę, autor omawia historię badań nad nicieniami. Zawarte są tu informacje od najwcześniejszych wzmianek o występowaniu nicieni, poprzez przegląd osiągnięć najznakomitszych nematologów XIX i początku XX wieku, do czasów obecnych. Szkoda tylko, że autor słowem nie wspominał o pracach polskiego badacza W. Stefańskiego.

Rozdział II, zatytułowany „Miejsce *Nematoda* w drzewie rodowym” poza ogólną charakterystyką nicieni zawiera przegląd teorii na temat ich pochodzenia. Biorąc pod uwagę mniej niż skąpą wiedzę o ewolucji nicieni odtwarzanej na podstawie szczątków kopalnych, autor dochodzi do wniosku, że badanie filogenezy nicieni należy prowadzić w oparciu o formy obecnie żyjące i tą drogą rekonstruować ich rozwój w przeszłości. Autor stosuje interesującą metodę porównania nicieni z innymi grupami bezkręgowców, polegającą na liczbowym zestawieniu cech wspólnych i różniących poszczególne grupy. Z porównania tego wynika, że najbliższą spokrewnioną z nicieniami grupą zwierząt są *Nematomorpha*. Na podstawie analizy pokrewieństwa z innymi grupami mającymi również wiele cech wspólnych (*Priapuloida*, *Gastrotricha*, *Kinorhyncha*) autor dochodzi do wniosku, że typ *Nemathelminthes* powinien zawierać tylko dwie gromady — *Nematoda* i *Nematomorpha*.

W rozdziale III Andrásy dyskutuje słuszność dotychczasowego podziału nicieni na dwie grupy: *Secernentea* (*Phasmidia*) i *Adenophorea* (*Aphasmidia*). Porównując cechy charakterystyczne nicieni należących do obydwu grup, uważa, że podział ten nie jest całkowicie poprawny z filogenetycznego punktu widzenia. W zamian proponuje podział *Nematoda* na trzy podgromady: *Torquentia*, *Secernentia* i *Penetrantia*.

W rozdziale IV omawiane są kierunki ewolucji nicieni w obrębie zaproponowanych uprzednio podgromad. Wzajemne pokrewieństwo poszczególnych grup taksonomicznych nicieni przedstawione jest schematycznie w formie drzew rodowych oraz w tabelkach porównujących najważniejsze cechy morfologiczne.

W dalszym ciągu książki autor szczegółowo omawia proponowany system klasyfikacji nicieni. W skład podgromady *Torquentia* weszły rzędy *Monhysterida*, *Desmoscolecida*, *Araeolaimida* i *Chromadorida*; do podgromady *Secernentia* zaliczone zostały *Rhabditida*, *Tylenchida*, *Strongylida*, *Ascaridida*, *Spirurida*, zaś do ostatniej z podgromad — *Penetrantia* — włączono *Enoplida*, *Dorylaimida*, *Trichocephalida* i *Dioctophymatida*.

Najobszerniejszy rozdział VI, stanowiący ponad połowę omawianej pozycji, jest kluczem do oznaczania wyższych jednostek taksonomicznych nicieni (rodzina, podrodzina). Poza kilkoma rysunkami najbardziej pospolitych gatunków, klucz nie zawiera szczegółowych informacji o gatunkach czy rodzajach nicieni (wymienione są tylko rodzaje przy opisie poszczególnych rodzin).

Książkę kończy alfabetyczny wykaz rodzajów nicieni wraz z informacjami o przynależności do wyższych jednostek taksonomicznych zaproponowanych przez autora.

W ostatnich latach ukazało się bardzo wiele prac poświęconych spisowi nowych gatunków, czy też rewizji starych systemów klasyfikacji nicieni. Książka Andrásyego jest cenną próbą usystematyzowania tej złożonej i trudnej taksonomicznie grupy. Sugestie autora dotyczące filogenezy nicieni, analizę ich wzajemnych powiązań, próbę rekonstrukcji praprzodków nicieni należy uznać za bardzo interesujące. Obraz byłby na pewno pełniejszy, gdyby autor więcej uwagi poświęcił aspektom ekologicznym ewolucji nicieni.

K. Prejs